

	MAKALE ADI	SAYFA
1	SOSYAL AĞ'DA GÜÇLÜ BAĞLAR GELİŞTİRME VE İLİŞKİSEL PSİKOLOJİK SÖZLEŞME İLİŞKİSİ, AKADEMİSYENLER ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA <i>Yavuz KORKMAZYÜREK</i>	1-23
2	ÖRGÜTSEL ADALET ALGISI VE ÖRGÜTSEL BAĞLILIĞA ETKİSİ: KAMU ÇALIŞANLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA <i>Prof. Dr. İlker Hüseyin ÇARIKÇI, Dr. Öğr. Üyesi Ercan KÜÇÜKEŞMEN</i>	24-44
3	TÜRKİYE'DE DÖVİZ KURUNUN DIŞ TİCARET ÜZERİNE ETKİLERİ (2005-2015) <i>Habibe YAMAN</i>	45-69
4	İNSAN KAYNAKLARI YÖNETİMİNİN BAĞLAMSAL (CONTEXTUAL) MODELE GÖRE STRATEJİKLEŞMESİ VE KALİTE ANLAYIŞININ AKTÖRLER ARASI İLİŞKİLERE ETKİSİ <i>Ertan Cem GÜL</i>	70-83
5	DECISION MAKING BY SIMULATION- A CASE STUDY <i>Dr. Güneş GÜRSEL</i>	84-97
6	ÖĞRENCİLERİN KARİYER ALTERNATİFLERİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER VE GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİ <i>Doç. Dr. Hatice Hicret ÖZKOÇ, Prof. Dr. Mehmet MARANGOZ, Ali Emre AYDIN</i>	98-119
7	THE RESPONSE OF SHIPBUILDING ACTIVITIES TO FREIGHT MARKET <i>Doç. Dr. Sadık Özlen BAŞER, Abdullah AÇIK</i>	120-136
8	MUHASEBECİLERİN MESLEKİ GELECEKLERİ İLE İLGİLİ DÜŞÜNCELERİ: BİR ARAŞTIRMA <i>Doç. Dr. Osman AKIN, Doç. Dr. Osman Kürşat ONAT, Fatma Özge ÖZGEN</i>	137-159
9	KIRSAL TURİZM BÖLGELERİNDEKİ RESTORANLARA YÖNELİK ÇEVİRİMİÇİ MÜŞTERİ DEĞERLENDİRMELERİNİN ANALİZİ: EĞİRDİR ÖRNEĞİ <i>Doç. Dr. Murat ÇUHADAR, Öykü İmge GÜNEY</i>	160-175

Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi

IDEAS

ISSN: 2149-5823

Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi yılda 2 kez yayımlanan hakemli bir dergidir. Türkçe ve İngilizce dillerinde iktisat, işletme, uluslararası ilişkiler, siyaset bilimi ve kamu yönetimi, davranış bilimleri, maliye, ekonometri, çalışma ekonomisi ve endüstriyel ilişkiler, bankacılık ve finans, insan kaynakları yönetimi, yönetim bilişim sistemleri, sosyal hizmet, uluslararası ticaret ve lojistik, sağlık bilimleri yönetimi, eğitim yönetimi ve ilişkili alanlarda makaleler yayımlar. Dergide yayımlanan makalelerin dil, bilim, yasal ve etik sorumluluğu yazara aittir. Makaleler kaynak gösterilmeden kullanılamaz.

International Journal of Economics and Administrative Sciences is peer reviewed journal published twice a year. It publishes articles both in Turkish and English languages in the fields of economics, business administration, international relations, political science and public administration, behavioral sciences, finance, econometrics, labor economics and industrial relations, banking and finance, human resources management, management information systems, social services, international trade and logistics, health sciences management, educational administration and related fields. The language, science, legal and ethical responsibility of the articles published in the journal belongs to the author. The published contents in the articles cannot be used without being cited.

Editörler / Editors in Chief

- Doç. Dr. Abdullah ÇALIŞKAN (Toros Üniversitesi)
- Doç. Dr. Ömer TURUNÇ (Süleyman Demirel Üniversitesi)

Yayın Kurulu / Editorial Board

- Prof. Dr. Abdülkadir VAROĞLU (Başkent Üniversitesi)
- Doç. Dr. Ömer TURUNÇ (Süleyman Demirel Üniversitesi)
- Doç. Dr. Abdullah ÇALIŞKAN (Toros Üniversitesi)
- Dr. Öğr. Üyesi İrfan AKKOÇ

 Danışma Kurulu / Advisory Board

- Prof. Dr. Ahmet ERKUŞ (Bahçeşehir Üniversitesi)
- Prof. Dr. Dilek ZAMANTILI NAYIR (Marmara Üniversitesi)
- Prof. Dr. Bekir GÖVDERE (Süleyman Demirel Üniversitesi)
- Prof. Dr. Ebru GÜNLÜ (Dokuz Eylül Üniversitesi)
- Prof. Dr. Enver ÖZKALP (Anadolu Üniversitesi)
- Prof. Dr. Gökmen DAĞLI (Yakın Doğu Üniversitesi)
- Prof. Dr. Haldun YALÇINKAYA (TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi)
- Prof. Dr. Haluk KORKMAZYÜREK (Tos Üniversitesi)
- Prof. Dr. Harun ŞEŞEN (Lefke Avrupa Üniversitesi)
- Prof. Dr. Haydar SUR (Üsküdar Üniversitesi)
- Prof. Dr. Himmət KARADAL (Aksaray Üniversitesi)
- Prof. Dr. İbrahim EROL (Celal Bayar Üniversitesi)
- Prof. Dr. Levent KÖSEKAHYAOĞLU (Süleyman Demirel Üniversitesi)
- Prof. Dr. İbrahim Sani MERT (Antalya Bilim Üniversitesi)
- Prof. Dr. Mahmut PAKSOY (İstanbul Kültür Üniversitesi)
- Prof. Dr. Mustafa Fedai ÇAVUŞ (Korkut Ata Üniversitesi)
- Prof. Dr. Nejat BASIM (Başkent Üniversitesi)
- Prof. Dr. Ömer Faruk İŞCAN (Atatürk Üniversitesi)
- Prof. Dr. Sait GÜRBÜZ (Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi)
- Prof. Dr. Selim Adem HATIRLI (Süleyman Demirel Üniversitesi)
- Prof. Dr. Süleyman TÜRKEL (Tos Üniversitesi)
- Prof. Dr. Uğur YOZGAT (Marmara Üniversitesi)
- Prof. Dr. Umüt AVCI (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi)
- Prof. Dr. Ünsal SIĞRI (Başkent Üniversitesi)
- Doç. Dr. Cengiz DURAN (Dumlupınar Üniversitesi)
- Doç. Dr. Hakan TURGUT (Başkent Üniversitesi)
- Doç. Dr. Hakkı AKTAŞ (İstanbul Üniversitesi)
- Doç. Dr. Mazlum ÇELİK (Hasan Kalyoncu Üniversitesi)
- Doç. Dr. Mine Afacan FINDIKLI (Beykent Üniversitesi)
- Doç. Dr. Murat ÇUHADAR (Süleyman Demirel Üniversitesi)
- Doç. Dr. Sebahattin YILDIZ (Kafkas Üniversitesi)
- Doç. Dr. Yusuf GÜMÜŞ (Dokuz Eylül Üniversitesi)

Not: İsimler, akademik ünvan ve alfabetik sıra gözetilerek sıralanmıştır.

2016 yılı 2. sayıdan itibaren dergimiz uluslararası endekslerde taranmaktadır

*Dergide yayınlanan yazılardaki görüşler ve bu konudaki sorumluluk yazarlarına aittir.
Yayınlanan eserlerde yer alan içerikler kaynak gösterilmeden kullanılamaz.*

*All the opinions written in articles are under responsibilities of the authors.
The published contents in the articles cannot be used without being cited.*

Makalenin on-line kopyasına erişmek için / To reach the on-line copy of article: <http://dergipark.gov.tr/uiibd>

ÖĞRENCİLERİN KARIYER ALTERNATİFLERİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER VE GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİ¹

Hatice Hicret ÖZKOÇ*

Mehmet MARANGOZ**

Ali Emre AYDIN***

ÖZET: Bu çalışmanın amacı öğrencilerin kariyer alternatiflerini değerlendirmelerinde etkili olabilecek kriterleri ve bu kriterlerin görece önemlerini belirlemektir. Ayrıca çalışmada söz konusu kriterler alternatif kariyer tercihleri bazında değerlendirilmiştir. Bununla birlikte özellikle girişimcilik ve girişimcilik eğitiminin bu süreçteki rolü irdelenmiştir. Çalışmanın amaçları doğrultusunda Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerine anket uygulanmıştır. Yüz yüze anket tekniği kullanılarak toplanan anketlerden 292 tanesi analize dahil edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre öğrenciler için en tercih edilebilir meslek akademisyenliktir ve onu girişimcilik takip etmektedir. Kriterler bağlamında değerlendirildiğinde öğrenciler özel sektör hakkında olumsuz bir yaklaşıma sahiptir. Kariyer tercihlerinin belirlenmesinde öğrenciler için öne çıkan ana kriter iş güvencesi ve bu kriter altında ele alınan yüksek gelir olmuştur. Öğrencilerin kariyer alternatif tercihlerinde girişimcilik ön planda olmasına karşın kariyer seçim kriterleri bağlamında girişimcilik eğitiminin gerekli önemi görmediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum göz önüne alındığında girişimcilik eğitimi konusunda gerçekleştirilen çabaların artırılması ve bu konuya eğitimin erken dönemlerinden itibaren odaklanması gerektiği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Kariyer, Kariyer tercihi, Akademisyenlik, Girişimcilik, Girişimcilik Eğitimi

Jel Sınıflandırması: L26

DOI: 10.29131/uiibd.413610

Geliş tarihi: 08.04.2018 / **Kabul Tarihi:** 30.05.2018 / **Yayın Tarihi:** 13.06.2018

FACTORS AFFECTING STUDENTS' CAREER CHOICES AND ENTREPRENEURSHIP EDUCATION

ABSTRACT: The aim of this study is to determine the factors that may affect the career alternatives evaluation of the students and the relative importance of these criteria. In addition, these factors were evaluated on the basis of alternative career preferences. Especially, the role of entrepreneurship and entrepreneurship education in this process is examined. In line with the aims of the study, a questionnaire was applied to the students of Muğla Sıtkı Koçman University Faculty of Economics and Administrative Sciences. Of the questionnaires collected using the face-to-face survey method, 292 were included in the analysis. According to the results of the study, the most preferable profession for the students is academicianship and it is followed by entrepreneurship. When assessed in the context of criteria, students have a negative attitude towards the private sector. The main criterion for students in career preferences is job security and high income under this criterion. In the study, although entrepreneurship indicated as an important career alternative, entrepreneurship education is not seen as an important career choice criterion by students. Taking these findings into consideration, it can be said that the efforts for entrepreneurship education should be increased and these efforts should be focused from the early stages of education.

KeyWords: Career, Career choice, Academicianship, Entrepreneurship, Entrepreneurship Education

Jel Classification: L26

Received: 08.04.2018 / **Accepted:** 30.05.2018 / **Published:** 13.06.2018

*Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, hatice.ozkoc@mu.edu.tr, orcid.org/0000-0003-0037-4603

**Prof. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, mehmetmarangoz@mu.edu.tr, orcid.org/0000-0002-1589-2940

***Araş. Gör., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, aliemreaydin@live.com, orcid.org/0000-0002-2340-8469

Kaynak gösterimi için:

ÖZKOÇ, H. H., MARANGOZ, M. ve AYDIN, A. E. (2018). ÖĞRENCİLERİN KARIYER ALTERNATİFLERİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER VE GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİ. Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 4 (1), 98-119. DOI: 10.29131/uiibd.413610

¹ Bu çalışma 2017 yılında "Öğrencilerin Kariyer Alternatiflerinde Girişimciliğin Yeri Nedir? İİBF Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma" ismiyle 1.Uluslararası İnsan ve Toplum Bilimleri Kongresinde sunulmuş ve gelen öneriler doğrultusunda geliştirilmiş ve değiştirilmiştir.

1. GİRİŞ

Gelişmekte olan ülkelerde ve ülkemizde en önemli sorunlardan bir tanesi genç nüfusun kariyer tercihi aşamasında yaşadığı zorluklardır. Kariyer hedeflerinin belirlenmesi sürecinde bu bireylere yol gösterilmesi ve yeteneklerine uygun meslekler edinmelerinde yardımcı olmak gereklidir. Nitelikli iş gücünün geliştirilmesi bu duruma bağlıdır çünkü kariyer tercihinin doğru ya da yanlış olması yapılacak işte başarıyı ve motivasyonu etkilemektedir (Batur ve Adıgüzel, 2014: 327). Ülkemizde üniversite mezunlarının tercih edebilecekleri alternatifler en temelde devlet kadrolarında çalışmak, özel sektörde görev almak ve kendi işlerini kurmak şeklinde sınıflandırılabilir. Bununla birlikte akademik kariyer yapmak da bu alternatifler arasında ele alınıp ayrı bir başlık altında değerlendirilebilir. Öğrencilerin bu alternatifler hakkında bilgi sahibi olması, kendi yetenekleri ve istekleri doğrultusunda doğru tercihi yapmaları hayatları açısından kritik bir öneme sahiptir.

Kamu sektöründe ya da özel sektörde görev alma alternatiflerinin yanında ülkemizde son dönemde gençler için girişimcilik de önemli bir kariyer alternatifi olarak dikkat çekmektedir. Bu bağlamda girişimcilik örneklerinin üzerinde durulması ve girişimciliğin teşvik edilmesi, bu faaliyetlerin gelişmesi için oldukça önemlidir (Balaban ve Özdemir, 2008: 134). Girişimciliğin öğrenciler tarafından dikkate değer bir kariyer alternatifi olarak kabul görmesinin yolu, girişimcilik eğitimlerinin planlanması ve yaygınlaşmasından geçmektedir.

Bu bağlamda çalışmanın amacı öğrencilerin kariyer alternatiflerini değerlendirmelerinde etkili olabilecek kriterleri ve bu kriterlerin görece önemlerini belirtmektir. Bunun yanı sıra kriterler, alternatif kariyer tercihleri bazında değerlendirilmektedir. Ayrıca çalışmada bir kariyer alternatifi olarak girişimcilik eğitiminin kariyer tercihlerini değerlendirmedeki rolü üzerinde durulmaktadır. Bu çalışma, literatürdeki diğer çalışmalardan farklı olarak, kariyer alternatiflerinden her birinin diğer alternatife göre önemine değindiği, girişimcilik ve girişimcilik eğitiminin bu süreçteki rolüne odaklandığı ve kullandığı yöntem nedeniyle önemli görülmekte ve bu konularda literatüre katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Bu kapsamda çalışmada ilk olarak kariyer kavramı ve kariyer tercihinin ilişkili karar alma süreçleri ele alınmaktadır. Sonrasında kariyer tercihinin etkileyen faktörler ve girişimcilik eğitimi üzerinde durulmakta ve bu konudaki çalışmalar incelenmektedir. Daha sonra çalışmanın amacına yönelik olarak nicel yöntemler kullanılarak yapılan araştırmaya ilişkin bilgi verilmekte ve son olarak bulgular tartışılmaktadır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Kariyer Tercihi

Kariyer, genel itibarıyla yaşam boyu süren bir uğraş olarak ifade edilmektedir. Bireysel anlamda kariyer, genç yaşlarda başlayan ve ilke olarak emeklilik dönemine kadar süren, ilerleme ve yükselme beklentisinin hakim olduğu bir uğraştır. “Kişinin yaşam boyunca edindiği işe ilişkin deneyim ve faaliyetlerle ilgili olarak algıladığı tutum ve davranışlar” olarak tanımlanan kariyerin odak noktasında iş yer alsa da iş dışı yaşam ve bu yaşamdaki roller de bu kavram kapsamında ele alınmalıdır (Şimşek, 2008: 356).

Kariyer yolunda seçilen meslek, bir birey için tüm hayatı içerisindeki en önemli konulardan bir tanesidir. Meslek seçimi beraberinde bir çalışma ve yaşam biçimini de getirmektedir. Birey için bu süreçte başarılı olmak ve kendini kanıtlamak oldukça kritiktir.

Başarılı, verimli ve mutlu olmak bireylerin ilgileri, yetenekleri ve istekleri doğrultusunda meslek seçmesi ile ilgilidir (Sarıkaya ve Korshid, 2009: 394).

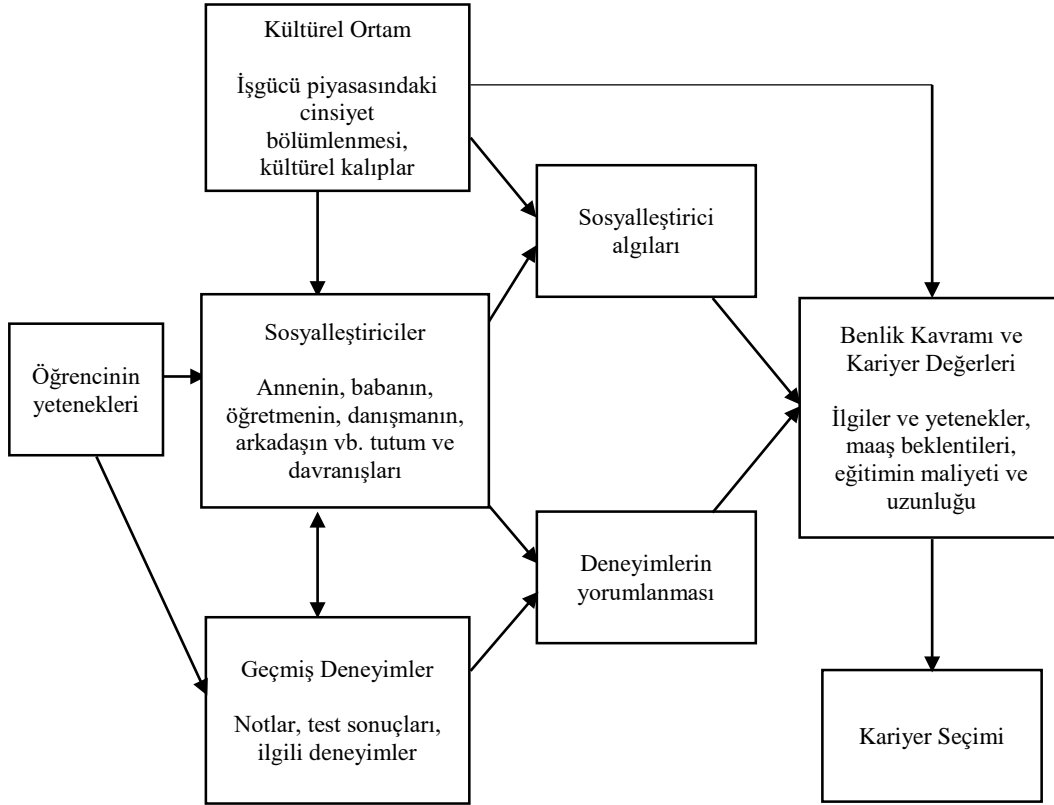
Üniversite eğitime devam eden ve özellikle mezuniyet aşamasına gelen öğrenciler bir taraftan eğitimlerini sürdürürken diğer taraftan kendileri için uygun mesleği bulmak adına çaba göstermeye başlarlar. Özellikle günümüz koşullarında kariyer planlaması zorunluluk haline gelmiştir. Çünkü bireyler kariyer planları doğrultusunda yeterlilikler geliştirmeli, beceri edinmeli, çeşitli sınavlardan başarılı olmalı ve gerekli puanları almalıdırlar. Soysal ve Söylemez (2014: 24), kariyer planlaması ile ilgili alınacak kararların, nasıl bir işte çalışılacağı ve bunun ne tür faydalar sağlayacağı gibi sorularla ilişkisi olduğunu ifade etmektedir. Alternatifler arasında yapılacak seçim hangi aşamada neler yapılması gerektiği ile ilgilidir. Bu bağlamda yazarlar, kariyer planlamasında bireysel ve kişisel özelliklerin göz önüne alınması gerektiğini belirtmektedir.

Hodkinson ve Sparkes (1997: 33), kariyer karar sürecine ilişkin yaptıkları araştırmada gençlerden elde ettikleri verileri özetlemektedirler. Birçok gencin kişisel tecrübelerine dayalı bir mesleği yapip yapmama kararını o konuda uzman bir arkadaş, akraba vb. tavsiyesi ile şekillendirdiği düşünülmektedir. Kariyer ile ilgili kararlar sistematik olmaktan ziyade pragmatik bir yapıdadır. Karar, bağlamdan kopuk değildir ve öğrencilerin ailesinin geçmişi, kültür ve yaşam öyküleriyle ilişkilidir. Kararlar hem duygusal hem de rasyonel unsurlar barındırmaktadır. Son olarak, kararlar birçok seçenek arasından seçim yapmak şeklinde değil, bir seçeneği kabul etme şeklinde gerçekleşmektedir. Gati vd. (1996: 511) benzer şekilde kariyer tercihlerinin bazı özelliklere sahip olduğunu ifade etmektedirler. Kariyer tercihi için karar vermek zorunda olan bir kişi vardır. Bu kişi seçim için bir takım alternatifleri karşılaştırır ve değerlendirir. Bu süreçte de çok çeşitli kriterler ve unsurlar mevcuttur. Bu süreç birçok karar için benzer özellikleri barındırır. Kariyer kararları için ilk olarak meslek sayısı, ana dallar ve potansiyel işverenler gibi alternatifler söz konusudur ve bunların sayısı genel itibarıyla oldukça yüksektir. İkinci olarak alternatifler hakkında oldukça kapsamlı bilgi söz konusudur. Üçüncü olarak meslekleri ve bireylerin tercihlerini detaylı bir şekilde tanımlamak için eğitimin süresi, insanlarla ilişkiler gibi çok sayıda unsur dikkate alınmaktadır. Son olarak kariyer tercihlerinde bireyin özelliklerine ve gelecekteki kariyer alternatiflerine göre belirsizlik önemli bir rol oynamaktadır.

Kariyer karar sürecinin kendine has özellikleri de dikkate alınarak kariyer planlamasının yapılması önemlidir. Kariyer planlamanın etkin bir şekilde gerçekleştirilmesi ise doğru seçimler yapmaya bağlıdır. Bireysel kariyer planlama sürecinde kişinin kararı çok çeşitli faktörlerden etkilenmektedir. Bu faktörler arasında kişilik gelişimi ve bireysel beklentiler gibi unsurların yanında aile ve ailenin sosyo-ekonomik statüsü de etkili olabilir (Adıgüzel, 2009: 279). Yalnızca bunlarla sınırlı kalmayan faktörler daha da çeşitlendirilebilir. Ayrıca kariyer tercihinin ilişkili karar verme bir süreci ifade eder ve kendi bağlamı içerisinde değerlendirilmesi önem taşımaktadır.

Bu nedenle konunun bütünsel bir şekilde açıklanmasına ilişkin model geliştirme çabaları süregelmektedir. Kariyer seçimi ile ilgili geliştirilen modelde tercihlerde etkili olabilecek faktörler gözlemlenmektedir. İlk olarak Meece vd. (1982) tarafından geliştirilen model daha sonra Dick ve Rallis (1991) tarafından revize edilmiştir. Modele göre öğrenciler, kariyer seçimlerini yaparken kendilerine ve yeteneklerine olan inançları ile alternatif kariyerlerin göreceli değerleri hakkındaki inançlarını temel almaktadırlar. Bu modelde bir kariyer tercihinin değeri, entelektüel ilgi gibi içsel faktörlerin yanında maaş gibi dışsal faktörlerden de etkilenmektedir. İnançlar, öğrencinin geçmiş deneyimlerine (notlar, sonuçlar gibi) ve öğretmenler ve aile gibi sosyalleştiricilerin tutum ve beklentilerine ilişkin algılarına

dayanmaktadır. Sosyalleştiriciler aynı zamanda, deneyimlerin nasıl yorumlandığına da etki etmektedir. Diğer taraftan bu etki çift yönlüdür. Öğrencinin deneyimleri, yetenekleri tarafından da biçimlenmekte ve sosyalleştiricilerin beklentilerini şekillendirmektedir. Kültür ise hem öğrencileri hem de sosyalleştiricileri etkilemektedir (akt: Yılmaz vd., 2012: 11).

Şekil 1. Kariyer Seçimi Modeli (Dick ve Rallis, 1991'den akt: Yılmaz vd. 2012: 12).

Şekil 1'de de görüldüğü üzere kariyer seçimi birçok unsur ve süreçle ilişkili, karmaşık bir yapıya sahiptir. Bu durum, kariyer tercihlerini etkileyen faktörleri daha detaylı bir şekilde incelemeyi gerektirmektedir. Kariyer tercihi ve meslek seçimi ile ilgili kararların çok kriterli yapısını kavramak konunun anlaşılması ve belirsizliğin azaltılması için önem taşımaktadır.

2.2. Kariyer Tercihini Etkileyen Faktörler ve Girişimcilik Eğitimi

Üniversiteden mezun olan bireylerin kariyer tercihi için genel olarak izleyebilecekleri belirli alternatifler mevcuttur. Ülkemizde bu alternatifler özel sektör çalışanı olmak, devlet kadrolarına atanmak, akademik kariyer olanaklarını değerlendirmek ya da kendi işlerini kurarak girişimci olmak gibi sıralanabilir. Sonraki yıllarda söz konusu alternatiflerden başka bir tanesine yönelmek mümkün olsa da alınan kararlar uzun süre etkili ve bireyin yaşamında belirleyici bir rol oynamaktadır. Kariyer tercihi yapılırken aile etkisi, işveren tercihi gibi dışsal faktörlerle birlikte öncelikle bireyin kişisel değerlendirme faktörlerini dikkate alarak seçimini yapması beklenmektedir. Bu faktörler arasında, alternatif kariyer tercihinin kişiye sağlaması beklenen olanaklar (finansal, sosyal, sağlık güvencesi vb.) ve kişisel gelişime katkısı gibi faydalar yer almaktadır. Bu faktörler ve bunlar arasındaki ilişkilerin yanısıra kişilerin yaş, cinsiyet gibi demografik özellikleri de kariyer tercihlerinde etkili olmaktadır (Çınar, 2013:

159). Konu ile ilgili olarak literatürde önemli çalışmalar mevcut olup bunlardan bazıları aşağıda kısaca açıklanmaktadır.

Philips vd. (1994), öğrencilerin kariyer tercihini etkileyen en önemli faktörleri iş sunduğu ilerleme fırsatı, iş güvencesi ve iyi bir emeklilik planı olarak sıralamaktadırlar. Ahmadi (1995), kariyer alternatifi olarak muhasebe mesleğinin seçiminde etkili olan faktörleri cinsiyeti temel alarak araştırmıştır. Erkekler için en önemli kriter dışsal faktörler olarak belirlenmiştir. Kadınlar içinse yüksek hedefler ve kendini gerçekleştirme ihtiyacı en önemli faktör olarak ortaya çıkmıştır. Pekkaya ve Çolak (2013) tarafından İİBF öğrencileri üzerinde yapılan çalışmada AHP (Analitik Hiyerarşi Proses) ile meslek seçiminde etkili faktörler ağırlıklandırılmıştır. Bu çalışmaya göre ağırlık sıralaması iş güvencesi, meslek kazançları, kariyer imkanı, meslek elastikiyeti, kişisel konular ve dış/diğer etkiler şeklinde oluşmuştur. Bu çalışmanın devamı niteliğinde olan çalışmasında Pekkaya (2015) çok kriterli karar verme tekniklerini kullanarak, öğrencilerin tercih ettiği kariyer alternatiflerini sıralamıştır. Farklı çok kriterli karar verme yöntemleriyle kariyer tercihlerini etkileyen faktörler ile ilgili olarak aynı sonuca ulaşan yazar, meslek seçimi açısından ilk sırada tercih edilen alternatifin finans danışmanlığının, ikinci sırada akademisyenliğin ve üçüncü sırada da devlet memurluğunun geldiği sonucuna ulaşmıştır. Lim ve Soon (2006), son sınıf ekonomi öğrencilerinin meslek seçimi kriterlerini inceledikleri çalışmalarında göreceli olarak en önemli kriterin uzun dönemli kariyer beklentisi olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca erkek öğrencilerin kız öğrencilere kıyasla çalışma ortamı, üniversite derecesinin kabul görmesi ve iş güvencesi faktörlerine daha fazla önem verdikleri de çalışmanın sonuçları arasındadır. Aytaç ve Bayram (2002), öğrencilerin tercihlerini etkileyen faktörleri AHP ile belirlemişlerdir. Bu faktörler; işin yüksek gelir getirmesi, sosyal statü sağlaması, sosyal güvencesi, işin sevilir olması, iş ortamı, iş yerinin fiziki şartları ve iş yerinin sunduğu maddi imkanlar olarak sıralanmaktadır. Arslan (2002) tarafından yapılan çalışmada kariyer tercihinin gelişiminde etkili olan faktörler, kar elde etme isteği, bağımsız çalışma isteği, kişisel tatmin sağlama, yoğun bir tempoda çalışma isteği, sabit-risksiz gelire ulaşma isteği, grup çalışması yapma isteği, belirli ve düzenli çalışma isteği ve aile baskısından kurtulma isteği olarak sıralanmaktadır. Kılıç ve Çevikcan (2011), bulanık AHP yöntemini kullanarak mezuniyet aşamasındaki öğrencilerle yaptıkları çalışmada kazanç, işin sevilmesi, işin sağladığı sosyal statü, işin sağladığı sosyal güvence, iş ortamı ve fiziksel koşullar olarak altı kriteri değerlendirmiştir. Ayrıca bu altı kriter üzerinden devlette çalışmak, özel sektörde çalışmak ve kendi işinin sahibi olmak şeklindeki üç alternatif değerlendirilmiştir. Çınar (2013) meslek tercihlerinde etkili olan faktörleri finans, etik, sağlık/güvence, kişisel gelişim ve sosyal konular olarak belirlemiştir. Alternatif kariyer tercihleri kamu kuruluşları, özel sektör ve akademik kariyer olarak sunulmuştur. Çalışmada, tercih puanları ve seçim sıralaması yapılarak akademinin ilk sırada tercih edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Günümüzde, bilim ve teknoloji toplumların yapısını hızla değiştirecek gelişmeler gösterirken bu sürecin önemli bir parçası da girişimciliktir. Bu gelişmeler, girişimciliğin ekonomik anlamdaki değerini ve toplumdaki kabulünün de artmasını sağlamıştır. Bu durumda birey ve bireysel yeteneğe dayalı girişimcilik önem kazanırken bireyin entelektüel üretkenlik yeteneği de belirleyici bir kriter haline gelmiştir (Arslan, 2002: 2). Girişimcilik hem bireysel anlamda önemli bir kariyer alternatifi olarak dikkat çekmekte hem de başta devlet olmak üzere çeşitli kurum ve kuruluşların sağladığı destekler nedeniyle ön plana çıkmaktadır. Girişimciliğin ekonomik ve sosyal faydaları dikkate alındığında bu ilginin devam edeceği ifade edilebilir. Girişimcilik faaliyetlerinin geliştirilmesindeki en önemli unsurlardan bir tanesi ise girişimcilik eğitimidir. Kariyer tercihi bağlamında girişimciliğin öne çıkan bir alternatif olarak

değerlendirilmesi, öğrencilerin girişimciliğe bakış açısı ile doğrudan ilişkilidir. Balaban ve Özdemir (2008) de girişimcilik eğitiminin öğrencilerde var olan girişimcilik potansiyelinin ortaya çıkarılmasında rol oynayabileceğini ifade etmektedir.

Bu bağlamda bu çalışma öğrencilerin kariyer tercihinde etkili olabilecek faktörleri belirlemeyi amaçlamaktadır. Ayrıca çalışmada alternatif kariyer tercihleri, söz konusu faktörler açısından değerlendirilmektedir. Bununla birlikte özellikle bir kariyer alternatifi olarak girişimcilik ve girişimcilik eğitiminin bu süreçteki rolü üzerinde durulmaktadır.

3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Öğrencilerin kariyer tercihlerine ilişkin eğilimlerinin ve bu eğilimleri ortaya çıkaran kriterlerin belirlenmesinin amaçlandığı bu çalışmada anket tekniğiyle bilgi toplanmaya çalışılmıştır. Elde edilen anket verilerinden yola çıkılarak kariyer alternatiflerinin tercih edilme durumları ve bu tercihlerin bölümler ve kriterler açısından durumları ele alınmaktadır. Bu amaçla bölümler bazında karşılaştırma yapabilmek için tek yönlü varyans analizinden yararlanılmıştır. Öte yandan kariyer tercihlerini etkileyen kriterlerin öncelik sıralarının belirlenmesi için çok kriterli karar verme tekniklerinden biri olan Analitik Hiyerarşi Yöntemi (AHP) kullanılmıştır.

Araştırmada kariyer alternatifi olarak dört temel (özel sektörde çalışma, kamuda çalışma, girişimcilik ve akademisyenlik) alternatif belirlenmiştir. Konu ile ilgili çalışmalardan Arslan (2002) devlet memurluğu, özel sektörde çalışma, akademisyenlik, bankacılık, muhasebecilik, kendi işini kurma ve diğer şeklinde belirttikleri alternatifleri dikkate almışlardır. Kılıç ve Çevikcan (2011) daha temel bir yaklaşımı benimseyerek kamuda çalışma, özel sektörde çalışma ve kendi işini kurma şeklinde üç kariyer alternatifini incelemişlerdir. Çınar (2013) bu temel sınıflandırmaya akademisyenliği de eklemiş ve kamu sektöründe çalışma, özel sektörde çalışma, girişimcilik ve akademisyenlik alternatiflerini dikkate almıştır. Pekkaya (2015), banka elemanı, muhasebeci, finansal danışman, akademisyenlik, yönetici danışmanlığı, satış elemanı, kamu çalışanı ve girişimciliği meslek alternatifleri olarak ele almıştır. Pala (2016) girişimcilik, banka ve finans, kamu kurumlarında uzmanlık gibi meslekleri dikkate almıştır. Bu çalışmada da daha genel olan temel sınıflandırma dikkate alınmış, akademisyenlik alternatifi de değerlendirilmiştir.

3.1. Araştırmanın Örnekleme

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, neredeyse ülkemizdeki her üniversitede bulunmaktadır. Bir üniversite içerisindeki öğrenci sayıları dikkate alındığında diğer alanlara göre çok sayıda öğrencinin bu fakültelerden mezun olduğu görülmektedir. Bu fakültelerin kapasiteleri ve mezun olan öğrencileri dikkate alındığında İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerinin kariyer tercihlerinde etkili olan faktörlerin belirlenmesi hem toplum hem de öğrenciler için oldukça önemlidir (Pekkaya, 2015: 250). Bu nedenle araştırmanın evreni İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (İİBF) öğrencileridir. Örnekleme ise Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi bölümlerinde öğrenim gören (İşletme, İktisat, Kamu Yönetimi –Kamu-, Uluslararası Ticaret ve Finansman –UTF-, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri –ÇEKO-, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler –SİBUL-) öğrencilerden oluşmaktadır. Örnekleme yöntemi olarak kolayda örnekleme yöntemi benimsenmiştir. Araştırmada yüz yüze veri toplama tekniği kullanılmıştır. Boş olan ve hatalı yanıtlanan anketler kapsam dışı bırakılmış ve toplamda 292 adet anket değerlendirmeye alınmıştır.

Anketlerin, çalışmaya konu olan tüm üniversitelerin İİBF öğrencilerine uygulanmamış sadece Muğla ile sınırlı kalmış olması çalışmanın sınırlılıklarından biridir.

3.2. Araştırmada Kullanılan Anket Formu

Oluşturulan anket formunda öncelikle demografik değişkenlere ilişkin sorular yer almaktadır. Bu soruları takiben katılımcılardan kriterlerin ikili karşılaştırılmalarının yapılması istenmiştir. Son olarak kariyer tercihlerini belirtecekleri sorulara geçilmiştir.

Araştırmada kariyer tercihini etkileyebilecek konu ile ilgili geçmiş çalışmalardan (Ahmadi, 1995; Aytaç ve Bayram, 2002; Çınar, 2013; Pekkaya ve Çolak, 2013) derlenen kriterler kullanılmıştır. Bununla birlikte çalışmanın kapsamı bağlamında girişimcilik eğitiminin de kariyer tercihlerine olası etkisini gözlemlemek amacıyla yeni bir kriter olarak girişimcilik eğitimi eklenmiştir. Netice itibarıyla öğrencilerin kariyer tercihlerini etkileyebilecek ana kriterler ve onlara bağlı oluşturulan alt kriterler çalışma için belirlenmiş ve bu kriterler aşağıda Tablo 1’de verilmektedir.

Tablo 1: Çalışmada dikkate alınan kriterler

<ul style="list-style-type: none"> İş Güvencesi Yüksek gelir İşin sosyal güvencesi (SGK, emeklilik gibi) Sağlanan ekstra faydalar (prim, ödül gibi) 	<ul style="list-style-type: none"> Meslek Kazançları Gelecek garantisi Risksiz/düzenli gelir İşin istikrarlı olması
<ul style="list-style-type: none"> Kişisel Konular İşin sevilir olması Sosyal statü Bağımsız çalışma isteği Okulda alınan eğitim (not ortalaması, yabancı dil vb.) 	<ul style="list-style-type: none"> Meslek Elastikiyetleri Esnek çalışma saatleri İş çeşitliliği Çevre Etkisi Okul/hoca etkisi Aile ve arkadaş
<ul style="list-style-type: none"> Kariyer İmkani Kişisel gelişim/kendini geliştirme Yükselme fırsatları Uzmanlaşma imkanı Eğitim fırsatları 	<ul style="list-style-type: none"> Girişimcilik Eğitimi Girişimcilik becerisi İş fikrine sahip olma Girişimcilik eğitimi almak Girişimcilik dersi almak

Belirlenen bu kriterlerin, genelde dört başlık altında incelenebilecek kariyer alternatifini (özel sektörde çalışmak, girişimcilik, kamuda görev almak ve akademik kariyer) tercih etmede ne oranda etkili olduğunu belirlemek amacıyla bulanık TOPSIS yönteminde kullanılan dilsel ifadelerden yararlanılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan ölçek Ek-1’de verilmektedir.

3.3. Araştırma Bulguları

Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin genel bilgiler değerlendirildiğinde; kadın katılımcıların %54, erkek katılımcıların ise %46’ya yakın oranlarda olduğu görülmektedir. Katılımcıların üniversitedeki bölümlerine ilişkin bilgiler değerlendirildiğinde yaklaşık %44 ile büyük oranda İşletme bölümü öğrencisi oldukları, yaklaşık %30 oranında İktisat bölümü, yaklaşık %9 oranında Kamu Yönetimi bölümü öğrencisi oldukları görülmektedir. Yaklaşık %17 oranında ise İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinin diğer bölümlerinden öğrencinin katılımı söz konusudur. Katılımcıların yaklaşık %35’i dördüncü sınıf öğrencisiyken, yaklaşık %34’ü üçüncü sınıf öğrencisidir. Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bilgiler Tablo 2’de verilmektedir.

Tablo 2: Demografik Değişkenlere İlişkin Frekans Dağılımları

Değişken	Frekans	%
Cinsiyet		
Kadın	158	54,1
Erkek	134	45,9
Bölüm		
İşletme	128	43,8
İktisat	88	30,1
Kamu Yönetimi	26	8,9
ÇEKO	23	7,9
UTF	15	5,1
SİBUL	12	4,1
Sınıf		
1	48	16,4
2	31	10,6
3	98	33,6
4	102	34,9
5+	13	4,5

Kariyer alternatifleri kariyer imkanı, iş güvencesi, meslek kazançları, meslek elastikiyetleri, kişisel konular, girişimcilik eğitimi ve çevre etkisi kriterleri bağlamında değerlendirilmiştir. Tüm kriterler 0 ile 8 arasında değişen puanlamaya göre değerlendirilmiştir. Tablo 3'deki bulgulara göre, kariyer imkanı açısından özel sektör, girişimcilik, kamu sektörü ve akademisyenlik alternatifleri incelendiğinde İİBF öğrencilerinin en düşük değerlendirmeyi kamu sektörü için yaptığı buna karşın en yüksek değerlendirmeyi ise akademisyenlik için yaptığı görülmektedir. Buna göre, akademisyenliğin katılımcıların neredeyse yarısı tarafından en yüksek skoru aldığı görülmüştür. Daha sonra katılımcıların yaklaşık %28'i en yüksek skoru girişimciliğe vermiş, özel sektörde çalışmak ve kamu sektöründe görev almak birbirine oldukça yakın değerlerle katılımcıların yaklaşık %9'u tarafından en yüksek skoru almıştır. Bunun dışında iki alternatif de eşit skoru veren katılımcıların oranı toplamda %7,8'dir. Öğrenciler için kriterlerin tümü bağlamında ön plana çıkan ilk iki alternatif akademisyenlik ve girişimciliktir. Bununla birlikte akademisyenlik ve girişimciliğe eşit skoru veren öğrencilerin oranının da göz ardı edilemeyecek düzeyde olduğu ifade edilebilir.

Tablo 3: Kariyer Alternatiflerine İlişkin Frekans Dağılımları

Kariyer Alternatifleri	f	%
Özel	27	9,2
Girişimci	83	28,4
Kamu	26	8,9
Akademisyen	133	45,5
Özel-Girişimci	5	1,7
Özel-Kamu	1	0,3
Özel-Akademisyen	3	1
Girişimci-Akademisyen	9	3,1
Kamu-Akademisyen	5	1,7
<i>Toplam</i>	<i>292</i>	<i>100</i>

Tablo 4’de kariyer alternatiflerinin kriterler açısından ortalamaları yer almaktadır. Bu bağlamda kariyer imkanları kriteri açısından değerlendirildiğinde en düşük ortalamaya kamu sektörü, en yüksek ortalamaya ise akademisyenliğin sahip olduğu görülmektedir. İş güvencesi kriteri bağlamında değerlendirildiğinde özel sektörün en düşük ortalamaya sahip olduğu, kamu sektörünün ise en yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Meslek kazançları kriteri incelendiğinde en düşük ortalamaya özel sektörün, en yüksek ortalamaya ise akademisyenliğin sahip olduğu görülmektedir. Meslek elastikiyeti bağlamında en düşük ortalamaya özel sektör sahipken en yüksek ortalamaya girişimcilik sahiptir. Kişisel konuların etkisi değerlendirildiğinde en düşük ortalamaya sahip kariyer alternatifi özel sektör, en yüksek ortalamaya sahip kariyer alternatifi ise girişimcilerdir. Çevre etkisi kriteri bağlamında en düşük ortalamaya özel sektör, en yüksek ortalamaya ise akademisyenlik sahiptir. Girişimcilik eğitiminin kariyer alternatifine etkisi değerlendirildiğinde ise beklendiği üzere girişimcilik en yüksek ortalamaya sahiptir.

Tablo 4: Kariyer Alternatiflerinin Kriterlere Göre Tanımlayıcı İstatistikleri

Kriterler	Kariyer Alternatifleri	Ortalama	Standart Sapma
Kariyer imkanları	Özel	5,674	2,543
	Girişimci	6,047	2,124
	Kamu	3,958	2,586
	Akademisyen	6,137	2,278
İş güvencesi	Özel	3,013	2,561
	Girişimci	3,911	2,540
	Kamu	6,726	2,131
	Akademisyen	6,489	2,007
Meslek Kazançları	Özel	5,441	2,373
	Girişimci	6,277	2,027
	Kamu	4,880	2,238
	Akademisyen	6,472	1,848
Meslek Elastikiyet	Özel	3,561	2,886
	Girişimci	5,318	2,467
	Kamu	3,993	2,886
	Akademisyen	5,020	2,435
Kişisel Konular	Özel	3,770	2,856
	Girişimci	5,573	2,330
	Kamu	4,047	2,598
	Akademisyen	5,417	2,355
Çevre Etkisi	Özel	4,794	2,696
	Girişimci	5,551	2,580
	Kamu	5,352	2,513
	Akademisyen	5,945	2,253
Girişimcilik Eğitimi	Özel	5,647	2,490
	Girişimci	6,787	1,929
	Kamu	3,520	2,632
	Akademisyen	5,537	2,451

Çalışmanın kapsamı bağlamında öğrencilerin bir kariyer alternatifi olarak girişimciliğe karşı yaklaşımları üzerinde özellikle durulmuştur. Bu bağlamda girişimcilik ile ilişkili veriler daha detaylı analizlere konu edilmiştir. Demografik değişkenler dikkate alınarak girişimciliğe kriterler açısından verilen toplam skorlarda bir farklılık olup olmadığını tespit etmek için analizler yapılmıştır.

Bölümler bazında, girişimciliğe kriterler açısından verilen toplam skor ortalamalarında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olup olmadığını incelemek için tek yönlü varyans analizi

uygulanmış ve istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($F=4.236$; $prob=0.001$). Ortalamalar açısından görülen bu farklılığın hangi bölümlerden kaynaklandığını incelemek amacıyla çoklu karşılaştırma testlerinden LSD testi uygulanmış ve aşağıda Tablo 4’de verilen sonuçlar elde edilmiştir.

Tablo 5: Bölümler Bazında Girişimciliğe Verilen Toplam Skor Farklılıkları

(I) Bölüm	(J) Bölüm	Ortalama Farklar (I-J)	Standart Hata	p
İktisat	İşletme	1,197	1,205	,322
	Kamu	1,535	1,939	,429
	ÇEKO	-1,179	2,034	,562
	UTF	3,489	2,426	,151
	SİBUL	11,439	2,672	,000
İşletme	Kamu	,338	1,866	,856
	ÇEKO	-2,377	1,965	,227
	UTF	2,292	2,368	,334
	SİBUL	10,242	2,620	,000
Kamu	ÇEKO	-2,715	2,484	,275
	UTF	1,953	2,814	,488
	SİBUL	9,903	3,028	,001
ÇEKO	UTF	4,669	2,880	,106
	SİBUL	12,619	3,090	,000
UTF	SİBUL	7,950	3,361	,019

Çoklu karşılaştırma testi sonucunda İİBF içerisindeki bölümlerden İktisat, İşletme, Kamu, ÇEKO ve UTF bölümlerinin girişimcilik kariyer alternatifini değerlendirme noktasında birbirlerinden farklılaşmadığı buna karşın SİBUL’un diğer beş bölümden tamamen farklılaştığı ve girişimciliğe, diğer bölümlere kıyasla daha uzak durduğu görülmüştür.

Bölümler bazında ortaya çıkan bu farklılığın cinsiyet açısından da olup olmadığını incelemek amacıyla bağımsız t testi uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre kariyer alternatifi olarak girişimciliğe bakış açıları kadın ve erkek açısından bir farklılık bulunmamıştır ($t=-0,175$; $p=0,862$). Benzer bir sonuç, okunulan sınıfa bağlı olarak yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda kariyer alternatifi seçiminde de görülmüştür ($F=0,543$; $p=0,704$).

Çalışmanın bu kısmında öğrencilerin kariyer tercihlerini etkileyen unsurların önceliklerinin belirlenmesine çalışılmıştır. Bu amaçla çok kriterli karar verme tekniklerinden yararlanılmıştır. Çok kriterli karar verme problemleri, birden fazla kriterin optimize edildiği ve öncelik sıralarının belirlendiği ve buna bağlı olarak alternatifler içerisinde en iyi alternatifin seçildiği problemler olarak tanımlanabilir (Turan, edt. Yıldırım ve Önder, 2015: 15). Bir başka ifade ile çok kriterli karar verme yöntemlerinin temel amacı karar verme sürecinde kompleks çok sayıda bilginin organize edilmesi ve buna bağlı olarak alınacak karardan pişman olma olasılığının en aza indirgenecek şekilde tüm kriterlerin dikkate alınmasına yardımcı olmaktır (Aytaç ve Gürsakal, 2015: 244). Çok kriterli karar verme tekniklerinden biri olan Analitik Hiyerarşi Yöntemi (AHP), Thomas L. Saaty (1977) tarafından yürütülen Ortadoğu ve Sudan ulaştırma sorunu gibi karmaşık problemlerin çözümünü sağlayabilmek amacıyla geliştirilmiş matematiksel sadeliği ön plana çıkan çok kriterli karar verme tekniğidir. Vargas (1990)'a göre, AHP karar vermenin iki yönü üzerinde durmaktadır: hiyerarşik tasarım ve değerlendirme. Yöntem, tüm kriterler ile ilgili olarak karar vericinin görüşlerine ihtiyaç duymaktadır. Karar vericiler ana ve alt kriterleri, yine Saaty (2004) tarafından geliştirilen 1-9 ölçeğini kullanarak, ikili biçimde karşılaştırılır. Böylece tüm kriterler değerlendirilir ve öncelik sıralamaları ya da

bir başka ifade ile ağırlıkları belirlenir (Önder ve Önder, edt. Yıldırım ve Önder, 2015: 21). Bu bağlamda AHP yönteminin uygulama adımlarının bir özeti şöyledir:

Adım 1: Karar probleminin veya hedefin tanımlanması: İlk adımda karar verme problemi net bir şekilde tanımlanmalıdır.

Adım 2: Hiyerarşik karar ağacının oluşturulması: Amaç, ana ölçütler ve varsa alt ölçütlerden oluşan en az üç seviyede ile temsil edilen bir yapıdır.

Adım 3: İkili karşılaştırma matrislerinin oluşturulması: Bu matrisler oluşturulurken Saaty tarafından önerilen 1-9 skalası kullanılmaktadır.

Adım 4: Öncelik vektörün (W) hesaplanması: İlgili matristeki her bir öğenin bir diğerine göre önemini gösteren öncelik vektörünün hesaplanması aşamasıdır.

Adım 5: Tutarlılık oranının hesaplanması: Sabit sayılardan meydana gelen ve n değerine göre oluşturulan RI değerleri kullanılarak formüle edilir ve tutarlılık oranı $\leq 0,10$ olması istenir.

Kriterlerin ikili karşılaştırmalarında kullanılan önem dereceleri tablosu ise Tablo 6'da verilmektedir. Bu ölçüğe göre, ikili karşılaştırmalar esnasında ölçek en düşük değer olarak 1/9'u en yüksek değer olarak ise 9 değerini almaktadır.

Tablo 6: Saaty'nin 1-9 ölçüğü

Önem Derecesi	Tanım	Açıklama
1	Eşit derecede önemli	Her iki kriter aynı öneme sahiptir.
3	Orta derecede önemli	Bir kriter diğerine göre biraz daha önemlidir.
5	Kuvvetli derecede önemli	Bir kriter diğerinden kuvvetle daha önemlidir.
7	Çok kuvvetli derecede önemli	Bir kriter diğerine göre yüksek derecede kuvvetle daha önemlidir.
9	Mutlak derecede önemli	Bir kriter diğerinden çok yüksek derecede kuvvetle daha önemlidir.
2,4,6,8	Ara değerleri temsil etmektedir	İki kriter arasındaki tercihte yukarıda açıklamaları verilen önem derecelerinde arada kalan değerlerdir.

Kaynak: Saaty, 2004: 6; Önder ve Önder, 2015: 23; Aktaş vd., 2015: 203.

Gerçekleştirilen AHP sonuçlarına göre 14 katılımcının tutarlılık oranı 0.10'dan düşük çıkmış ve bu açıdan değerlendirmeye alınmıştır. Bu nedenle çalışma, sonuçların genellenabilirliğini sınırlayan küçük bir örneğe dayanmaktadır. Öte yandan, AHP, büyük bir örnekleme içermesi gerekmeyen subjektif bir yöntemdir ve büyük bir örneklemenin zorunlu olmadığı belirli bir konuya odaklanan araştırmalar için yararlıdır (Wong vd., 2008: 119). Farklı disiplinlerde küçük örneklemeler kullanılarak gerçekleştirilen pek çok akademik çalışmaya literatürde rastlanmaktadır (Cheng ve Li, 2001; Lam ve Zhao, 1998; Castrogiovanni vd., 2016; Tur-Porcar vd., 2018).

Çift yönlü karşılaştırmada her bir karar verici (öğrenci), her bir kriterin, aynı yapı içinde yer alan diğer kriterlerle karşılaştırıldığında görece önemini işaretlemektedir. Örnek olarak, tutarlılık düzeyini sağlayan öğrencilerden birinin ana kriterlere ilişkin ikili karşılaştırma matrisi aşağıda Tablo 7'de verilmektedir.

Tablo 7: Ana Kriterlere İlişkin İkili Karşılaştırma Matrisi Örneği

	Kİ	İG	MK	ME	KK	ÇE	GE	Görelî Ağırlık
Kariyer İmkânı (Kİ)	1,00	0,50	0,50	2,00	1,00	0,25	5,00	0.106
İş Güvençesi (İG)	2,00	1,00	0,33	4,00	0,17	1,00	9,00	0.143

ÖĞRENCİLERİN KARIYER ALTERNATİFLERİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER VE GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİ

Meslek Kazançları (MK)	2,00	3,00	1,00	5,00	1,00	1,00	6,00	0.212
Meslek Elastikiyetleri (ME)	0,50	0,25	0,20	1,00	0,17	0,20	1,00	0.038
Kişisel Konular (KK)	1,00	6,00	1,00	6,00	1,00	1,00	9,00	0.251
Çevre Etkisi (ÇE)	4,00	1,00	1,00	5,00	1,00	1,00	9,00	0.225
Girişimcilik Eğitimi (GE)	0,20	0,11	0,17	1,00	0,11	0,11	1,00	0.026
Tutarlılık Oranı = 0.08211								

Ana ve alt kriterlere ilişkin ikili karşılaştırmalar neticesinde kriterlerin öncelik sıraları belirlenmiş ve aşağıda Tablo 8'deki sonuçlara ulaşılmıştır. Bu sonuçlara göre öğrencilerin kariyer tercihlerinin belirlenmesinde öne çıkan ana kriter iş güvencesi olmuştur. Bu kriter içerisinde yer alan alt kriterlerden yüksek gelir ise en yüksek skorla ilk sırada yer almıştır. İş güvencesini diğer ana kriterler içerisinde meslek kazançları takip etmektedir. Bu ana kriter içerisinde yer alan gelecek garantisi ise diğer alt kriterlerden oldukça ayrılmış ve ilk sırayı almıştır. Kişisel konulardan işin sevilir olmasını ilk sıraya koyan öğrenciler, esnek çalışma saatlerini iş çeşitliliğinden daha önemli görmüşlerdir. Diğer yandan kariyer imkanları çevre etkisinin hemen üstünde yer alan bir ana kriter olarak tespit edilmiştir. Kariyer imkanları içerisinde eğitim fırsatları en sonda yer alan alt kriter olarak belirlenmiştir. Çevre etkisinin içerisinde yer alan alt kriterler ise yaklaşık olarak eşit ağırlıklar almışlardır. Ana kriterler içerisinde yer alan Girişimcilik eğitimi ise en son sırada yer almıştır. Bu kısımda girişimcilik becerisi alt kriterinin öne çıktığı görülmektedir.

Tablo 8: Kriterlerin Öncelik Sıraları

Kriterler	Kriter Ağırlıkları
İş Güvencesi	0.235
<i>Yüksek gelir</i>	0.403
<i>İşin sosyal güvencesi (SGK, emeklilik gibi)</i>	0.370
<i>Sağlanan ekstra faydalar (prim, ödül gibi)</i>	0.227
Meslek Kazançları	0.187
<i>Gelecek garantisi</i>	0.586
<i>Risksiz/düzenli gelir</i>	0.240
<i>İşin istikrarlı olması</i>	0.174
Kişisel Konular	0.153
<i>İşin sevilir olması</i>	0.419
<i>Sosyal statü</i>	0.243
<i>Bağımsız çalışma isteği</i>	0.217
<i>Okulda alınan eğitim (not ortalaması, yabancı dil vb.)</i>	0.121
Meslek Elastikiyetleri	0.123
<i>Esnek çalışma saatleri</i>	0.618
<i>İş çeşitliliği</i>	0.382
Kariyer İmkani	0.119
<i>Kişisel gelişim/kendini geliştirme</i>	0.289
<i>Yükselme fırsatları</i>	0.282
<i>Uzmanlaşma imkanı</i>	0.264
<i>Eğitim fırsatları</i>	0.165
Çevre Etkisi	0.103
<i>Okul/hoca etkisi</i>	0.515
<i>Aile ve arkadaş</i>	0.485
Girişimcilik Eğitimi	0.080
<i>Girişimcilik becerisi</i>	0.339
<i>İş fikrine sahip olma</i>	0.331
<i>Girişimcilik eğitimi almak</i>	0.188
<i>Girişimcilik dersi almak</i>	0.141

4. ARAŞTIRMA BULGULARININ TARTIŞILMASI VE DEĞERLENDİRME

Üniversite öğrencileri için kariyer tercihi belki de en önemli konuların başında gelmektedir. Çünkü meslekler ekonomik getirilerinin yanında psikolojik ve sosyal anlamda da birey ve toplum için belirleyici bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda iyi bir kariyer planlaması ise hem bireyin kendi yeterliliklerinin farkında olmasını hem de mesleklerin yapısının doğru anlaşılmasını gerektirmektedir. Bu nedenle kariyer alternatiflerine ve bu alternatifleri etkileyen faktörlere ilişkin bilgi sahibi olmak oldukça önemlidir.

Bu nedenle çalışmada bu konular üzerinde durulmuştur. Çalışmanın bulgularına göre verilen kriterler açısından en tercih edilebilir kariyer alternatifinin akademisyenlik olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin neredeyse yarısı akademisyenliği en tercih edilebilir alternatif olarak görmektedir. Bununla birlikte Çınar (2013) tarafından yapılan çalışmada da akademik kariyer katılımcılar tarafından ilk sırada tercih edilmektedir. Bu durum öğrencilerin akademisyenlik ve akademisyenlere bakış açısı ile ilgili olarak değerlendirilebilir. Ülkemizde yapılan bir çalışma da bu yaklaşımı destekler niteliktedir. Meslek itibarlarına ilişkin yapılan çalışmada üniversite profesörü olmak, tıp doktoru olmaktan sonra ikinci sırada yer almış ve en yüksek itibara sahip ikinci meslek olarak değerlendirilmiştir (turkeyses.net). Bu sonuçlar kariyer tercihlerini etkileyen faktörler incelendiğinde de desteklenmektedir. Akademisyenlik, kariyer imkanları, meslek kazançları ve çevrenin etkisi dikkate alındığında diğer alternatiflere göre en yüksek skora ulaşmıştır. Bu bağlamda akademisyenlik öğrenciler tarafından hem ekonomik hem de sosyal kazanımları nedeniyle en tercih edilebilir alternatif konumunda yer almaktadır.

Öğrencilerin değerlendirmeleri dikkate alındığında özel sektör ve kamuda çalışmak tercih edilebilir alternatifler olarak görülmemektedir. Kamu sektöründe çalışmak, verilen kriterler arasında yalnızca iş güvencesi bağlamında en yüksek ortalamaya ulaşmıştır. Bu da kamu sektörü ile ilgili bir klasik haline gelmiş olan “sırtını devlete dayama” görüşünün geçerliliğini koruduğu şeklinde değerlendirilebilir. Ancak bunun dışındaki hiçbir kriter, özel sektör ve kamu sektörünün tercih edilmesinde etkili görülmemektedir. Aksine özel sektör iş güvencesi, elde edilecek gelir ve diğer kazanımlar, çalışma koşullarının esnekliği, kişisel konular ve çevre etkisi faktörlerinin her birinde en düşük ortalama puanlara sahiptir. Bu durum özellikle özel sektörün öğrencilerin zihninde çok büyük oranda olumsuzluklarla ilişkilendirildiğine işarettir. Aynı zamanda kriterlere ilişkin bu bulgular, çalışma koşullarının ağırlığı karşısında elde edilecek kazanımların yetersiz olduğu yönünde bir inancın varlığı şeklinde de yorumlanabilir.

Bu sonuçlarla ilişkili olarak öğrencilerin özel sektör ve kamu sektöründen ziyade akademisyenlik ve girişimcilik seçeneklerini daha tercih edilebilir bulması daha rahat ve bağımsız çalışma istekleri ile ilişkili olabilir. Özel sektör ve kamu sektöründe üstlerine bağımlı olarak çalışacak olmalarına karşın akademisyenlik ve özellikle de girişimcilikte karar alıcı rollerinde birilerine bağımlı olmadan kendi kararlarını verebileceklerine ilişkin olası düşünceleri bu durumu açıklayabilir.

Öğrencilerin bir kariyer alternatifi olarak girişimciliğe ilişkin yaklaşımları bağlamında değerlendirme yapıldığında ise genel anlamda girişimciliğin akademisyenlikten sonra verilen kriterler bazında en tercih edilebilir alternatif olduğu görülmüştür. Bu durum girişimciliğe son dönemde ilgili tüm paydaşlar nezdinde verilen önemin bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Doğan'ın (2015) da belirttiği gibi bir toplumda girişimcilerin çoğalması ve bu girişimcilerin başarılı olması girişimcilik eğitimi alan ve girişimcilik faaliyeti gerçekleştirmek isteyen potansiyel girişimcilere bağlı olduğu için bu konudaki çabaların artması girişimciliğe olan ilginin de artmasını teşvik edecektir. Beklendiği gibi girişimcilik eğitiminin girişimciliği bir

kariyer alternatifi olarak ön plana çıkarması da bu bağlamda yorumlanabilir. Ayrıca girişimcilik, meslek elastikiyeti ve kişisel konularda en yüksek ortalamaya sahip olarak değerlendirilmiştir. Bu durum çalışma koşullarının esnekliği, bağımsız çalışma ve kendini kanıtlama imkanı sunması ve kendi işine sahip olma özgürlüğü (Marangoz, 2017: 96) sağladığı için ön plana çıkan bir alternatif olarak değerlendirilmiş olabilir.

Girişimcilik ile ilgili daha detaylı analizler, cinsiyet ve okunulan sınıf açısından girişimciliğe yaklaşımda bir farklılık olmadığını ancak bölümler bazında bir farklılık olduğunu ortaya koymuştur. Farklılığın nedenini bulmak için yapılan analizlerde ise bu farklılığın SİBUL bölümünden kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumun nedeni ise diğer bölümlerdeki öğrencilerin büyük çoğunluğunun, ders programları incelendiğinde, girişimcilik eğitimi, dersi ya da sertifikası almış ancak SİBUL öğrencilerinin bu aktivitelere uzak kalmış olması şeklinde değerlendirilebilir. Bununla birlikte ilgili bölüm öğrencilerinin aldıkları eğitimin yapısı ve edindikleri beceriler girişimciliğin bir kariyer alternatifi olarak görünür olmasından uzaktır. SİBUL mezunlarının daha çok kamu sektöründe istihdam edilme potansiyeli dikkate alındığında bu durum daha da anlam kazanmaktadır.

Bu bağlamda, öğrencilerin en çok tercih edilebilir alternatif olarak değerlendirdikleri akademisyenlikte çalışma biçimi itibarıyla mesleki elastikiyete sahip olma bir yönüyle girişimcilik gibi değerlendirilebilir. Bu yönüyle “akademik girişimcilik” kavramı bağlamında öğrencilerin girişimcilik ruhlu bir yaklaşım sergilediklerini söyleyebiliriz. Diğer taraftan akademisyenlik büyük oranda kamu sektöründe istihdam alanı olarak yer almaktadır. Öğrencilerin, kamu sektörü ile birlikte akademisyenliği de iş güvencesi açısından değerlendirdikleri görülmektedir. Öğrencilerin, en temelde girişimciliğe atfettiği bağımsız çalışma ve meslek elastikiyeti özelliği ve diğer taraftan da akademisyenlik konusundaki değerlendirmeleri dikkate alındığında akademik girişimcilik kavramı bu duruma önemli açıklamalar getirebilir. Son yıllarda da üzerinde sıklıkla durulan bir kavram olan akademik girişimcilik (Cansız, 2016; İskender ve İskender, 2016; Marangoz, 2017) öğrencilerin hem akademisyenlik hem de girişimciliği bir arada değerlendirebilecekleri önemli bir alan olarak ifade edilebilir.

Girişimcilik her ne kadar akademisyenlikten sonra tercih edilen kariyer alternatifi olarak ortaya çıkmış olsa da kariyer tercihinin etkileyen ana kriterler dikkate alındığında girişimcilik eğitiminin son sırada yer alması ve özellikle girişimcilik dersinin alınmasının da alt kriterler içerisinde en sonda yer alıyor olması çalışmanın dikkat çeken sonuçlarından biridir. Bu noktada girişimcilik eğitiminin erken yaşlardan itibaren başlanması gerektiğini ifade eden çalışmalar bu durumu açıklar niteliktedir. Peterman ve Kennedy (2003) tarafından Avustralya’da 15-18 yaş arası 117 katılımcı ile gerçekleştirilen çalışmanın sonucunda girişimcilik eğitiminin alınması neticesinde alınmadan önceki duruma göre girişimcilik eğiliminin pozitif yönde değiştiği ortaya konulmuştur. Bae vd. (2014) tarafından 73 çalışmaya dayanılarak gerçekleştirilen bir meta analiz çalışması sonucunda elde edilen bulgulara göre girişimcilik eğitimi ile eğitim sonrası girişimcilik niyetleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuş ve eğitimlerin niyeti arttırdığı tespit edilmiştir.

İstanbul ilinde 255 kişiyle gerçekleştirilen bir çalışmada Tanrıverdi vd. (2016) girişimcilik eğitiminin eğilim üzerinde bir etkisi olduğunu ancak eğitimlerin eğilimleri ortaya çıkarmada sadece heveslilik düzeyinde kaldığı sonucuna ulaşmışlardır. Bu noktada yazarlar eğitimin tek başına yeterli olmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Girişimcilik becerisinin küçük yaşlardan itibaren verilmesi gerektiğine değinen Tarhan ve Kılıç (2017) halihazırda ilköğretim programlarında farklı dersler içerisinde bu becerinin geliştirilmeye çalışıldığını ancak yeterli olmadığına değinmişlerdir. Girişimcilik eğitiminin başlı

başına temel bir öğretim programı çerçevesinde ele alınması gerekliliğine değinen yazarlar bu becerinin ilköğretimde Sosyal Bilgiler dersi kapsamında da verilebileceğini ifade etmişlerdir.

Çalışmanın bulgularında ortaya çıkan bir başka dikkat çekici sonuç ise kariyer tercihini etkileyen ana kriterlerin sıralamasındadır. Elde edilen sonuçlar göstermektedir ki iş güvencesi ve meslek kazançları öğrenciler için öncelikli kriterlerdir. Buna karşın öğrenciler açısından kariyer imkanları geri planda yer almaktadır. Meslek elastikyetlerinin ardında yer alan bu kriterde yer alan alt kriterler incelendiğinde uzmanlaşma imkanının ve eğitim fırsatlarının yükselme fırsatlarından sonra geldiği görülmektedir. Elde edilen bu sonuçlar Y kuşağına atfedilen tembel ve kolaycı sıfatlarını ve aynı zamanda da öğrenme konusundaki sabırsızlıkları ile esnek çalışma saatlerine verdikleri önemi (Ağlargoç, 2017) destekler niteliktedir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin kariyer alternatiflerini etkileyen kriterler incelenmiştir. Yedi ana kriter ve bunlara bağlı oluşturulan yirmi iki alt kriter yardımıyla kariyer tercihlerinde öne çıkan etmenler araştırılmıştır. Çalışmada aynı zamanda girişimcilik, akademisyenlik, kamu ve özel sektör biçiminde oluşturulan kariyer tercihlerinde öğrencilerin okudukları bölümlere ve girişimcilik eğitimi alma durumlarına bağlı olarak bir farklılaşmanın olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır.

Elde edilen bulgulara göre, üniversite öğrencileri kamu ve özel sektörden ziyade akademisyenlik ve girişimcilik seçeneklerini tercih etmektedir. Bu iki tercihin öne çıkmasının nedenleri incelendiğinde meslek elastikyetleri, iş güvencesi ve bareberinde meslek kazançlarının oldukça önemli olduğu görülmektedir.

Çalışmanın en genel çıkarımlarına göre öğrencilerin akademisyenlik tercihleri dikkate alındığında bu konuda bilgi ve beceri kazanmalarına yardımcı olacak programlar ve öneriler geliştirilmesi faydalı olabilir. Bununla birlikte öğrencilerin girişimcilik konusunda yeterliliklerinin geliştirilmesi ve girişimciliğe teşvik edilmesi, girişimciliğin sağladığı ekonomik ve toplumsal katkı dikkate alındığında anlamlı olabilir. Bu kapsamda girişimciliğin bir kariyer alternatifi olarak geliştirilmesi gerekmektedir. Bunun için de eğitim çok önemli bir araçtır. Bu bağlamda araştırmanın bulgularına bağlı olarak aşağıdaki öneriler getirilebilir:

- Girişimcilik eğiliminin kazandırılmasında eğitim çok önemlidir. Fakat küçük yaşlardan itibaren (ilkokul dönemlerinden) verilmelidir.
- Girişimcilik eğitiminin farkındalık yaratmaya uygun bir içerikte hazırlanması ve yürütülmesi gerekmektedir.
- Girişimcilik eğitimleri örnek olaylar ve grup çalışmalarına bağlı beyin fırtınası yapma gibi uygulamalı yöntem ve tekniklerle zenginleştirilmelidir.
- Girişimcilik eğitimleri kurum ziyaretleri ve başarılı girişimcilerle görüşmeler yardımıyla desteklenmelidir.
- Gençlerin özel sektörü kariyer alternatiflerinde geri plana itmesi önemli bir bulgudur. Özel sektör, nitelikli işgücünü çekmek için gençlerin tereddüt ettiği konularda iyileştirmeler yapmalıdır.

Çalışmanın yalnızca İİBF öğrencilerini dikkate alması bu çalışma için bir kısıtlılık niteliği taşımaktadır. Bu nedenle konuyla ilgili olarak yapılacak sonraki çalışmalarda farklı fakültelerden öğrencilerin kariyer tercihleri incelenebilir. Hatta söz konusu çalışmalarda kriterler detaylandırılarak alt kriterler bazında kariyer tercihleri değerlendirilebilir.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, O. (2009), Shein'in Kariyer Çapaları Perspektifinde Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Öğrencilerini Kariyer Değerlerine İlişkin Bir Araştırma, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 15(2), s. 277-292.
- Ahmadi, M., Helms, Y. M., Modoushani, P. (1995), A Factor Analytic Approach Profiling Job Selectiob Differences of Male and Female Accountants, Managerial Auditing Journal, 10(7), s. 17-24.
- Ağlargoöz, O. (2017), Kuşaklar ve Çalışma Hayatı, Özkoç, H. ve Bayrakdaroğlu, F. (Ed.), *Kuşaklar Kavramına Disiplinler Arası Bakış* içinde, (s. 27-57), Nobel Yayınevi, Ankara.
- Aktaş, R., Doğanay, M. M., Gökmen, Y., Gazibey, Y., ve Türen, U. (2015), Sayısal Karar Verme Yöntemleri. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Arslan, K. (2002), Üniversiteli Gençlerde Mesleki Tercihler ve Girişimcilik Eğilimleri, Doğu Üniversitesi Dergisi, 6, s. 1-11.
- Aytaç, S., Bayram, N. (2002), Üniversite Gençliğinin İş ve Eş Seçimindeki Etkin Kriterlerin Analitik Hiyerarşi Süreci (AHP) ile Analizi, İş-Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, 3(1).
- Aytaç., M., Gürsakal, N. (2015), Karar Verme, Bursa: Dora Yayıncılık.
- Bae, T. J., Qian, S., Miao, C., ve Fiet, J. O. (2014), The Relationship Between Entrepreneurship Education and Entrepreneurial Intentions: A Meta-Analytic Review, Entrepreneurship Theory and Practice, 38(2), s. 217-254.
- Balaban, Ö., Özdemir, Y. (2008), Girişimcilik Eğitiminin Girişimcilik Eğilimi Üzerindeki Etkisi: Sakarya Üniversitesi İİBF Örneği, Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 3(2), s. 133-147.
- Batur, Z. H., Adıgüzel, O. (2014), Schein'in Kariyer Değerleri Perspektifinde Öğrencilerin Kariyer Tercihlerini Etkileyen Faktörler Üzerine Bir Araştırma: Isparta İli Fen Lisesi Öğrencileri Örneği, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 42, s. 327-348.
- Cansız, M. (2016), Türkiye'de Akademik Girişimcilik, T.C. Kalkınma Bakanlığı, Yayın No: 2692.
- Castrogiovanni, G., Ribeiro-Soriano, D., Mas-Tur, A., & Roig-Tierno, N. (2016), Where to acquire knowledge: Adapting knowledge management to financial institutions. Journal of Business Research, 69(5), s. 1812-1816.
- Cheng, E. W., & Li, H. (2001), Information priority-setting for better resource allocation using analytic hierarchy process (AHP). Information Management & Computer Security, 9(2), s. 61-70.
- Çınar, Y. (2013), Kariyer Tercihi Probleminin Yapısal Bir Modeli ve Riske Karşı Tutumlar: Olasılıklı DEMATEL Yöntemi Temelli Bütünleşik Bir Yaklaşım, Sosyo-Ekonomi, 1, s. 157-186.
- Dick, T. P., Rallis, S. F. (1991), Factors and Influences on High School Student's Career Choices, Journal for Research in Mathematics Education, 22(4), s. 281-292.
- Doğan, E. (2015), The Effect of Entrepreneurship Education on Entrepreneurial Intentions of University Students in Turkey, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Ekonometri ve İstatistik Dergisi, 23, s. 79-93.
- Gati, I., Karusz, M., Osipow, H. S. (1996), A Taxonomy of Difficulties in Career Decision Making, Journal of Counseling Psychology, 43(4), s. 510-526.
- Hodkinson, P., Sparkes, C. A. (1997), Careership: A Sociological Theory of Career Decision Making, British Journal of Sociology of Education, 18(1), s. 29-44.

- İskender, E., İskender, H. Y. (2016), Akademik Girişimcilik Bağlamında TÜBİTAK Desteklerinin Dağılımının İncelenmesi, *Uluslararası İşletme, Ekonomik ve Yönetim Perspektifleri Dergisi*, 1(3), s. 54-75.
- Kılıç, S. H., Çevikcan, E. (2011), Job Selection Based on Fuzzy AHP: An Investigation Including The Students of İstanbul Technical University Management Faculty, *International Journal of Business and Management Studies*, 3(1), s. 173-182.
- Lam, K., & Zhao, X. (1998), An application of quality function deployment to improve the quality of teaching. *International Journal of Quality & Reliability Management*, 15(4), s. 389-413.
- Lim, H., Soon, J. (2006), Job Selection Criteria and Job Sector Preference of Economics Student: An Ordered Logit Model Analysis, *International Journal of Business and Society*, 7(1), s. 53-69.
- Marangoz, M. (2017), *Girişimcilik*, İstanbul, Beta Yayınları.
- Meece, J. L., Parsons, J. E., Kaczala, C. M., Goff, S. B., Futterman, R. (1982), Sex Differences in Math Achievement: Toward a Model of Academic Choice, *Psychological Bulletin*, 91, s. 324-348.
- Önder, G. ve Önder, E. (2015), Analitik Hiyerarşi Süreci, Yıldırım, B. F., & Önder, E. (Ed.), *İşletmeciler, Mühendisler ve Yöneticiler için Operasyonel, Yönetimsel ve Stratejik Problemlerin Çözümünde Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri* içinde (s. 21-74). Bursa: Dora Yayınları.
- Pala, O. (2016), Bulanik Analitik Hiyerarşi Prosesi Ve Meslek Seçiminde Uygulanması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(3), s. 427-445.
- Pekkaya, M., Çolak, N. (2013), Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Faktörlerin Önem Derecelerinin AHP ile Belirlenmesi, *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(2), s. 797-818.
- Pekkaya, M. (2015), Career Preference of University Students: An Application of MCDM Methods, *Procedia Economics and Finance*, 23, s. 249-255.
- Peterman, N. E., ve Kennedy, J. (2003), Enterprise Education: Influencing Students' Perceptions of Entrepreneurship, *Entrepreneurship Theory and Practice*, 28(2), s. 129-144.
- Phillips, C. R., Phillips, A. S., & Cappel, S. D. (1994), Research note: how management students select prospective employers. *International Journal of Manpower*, 15(1), s. 55-59.
- Saaty, T. L. (1977), A scaling method for priorities in hierarchical structures. *Journal of mathematical psychology*, 15(3), s. 234-281.
- Saaty, T. L. (2004), Decision making—the analytic hierarchy and network processes (AHP/ANP). *Journal of systems science and systems engineering*, 13(1), s. 1-35.
- Sarıkaya, T., Khorshid, L. (2009), Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi: Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimi, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), s. 393-423.
- Soysal, A., Söylemez, C. (2014), İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencilerinin Bireysel Kariyer Planlamalarına Etki Eden Faktörler: Kilis 7 Aralık Üniversitesi Örneği, *International Journal of Economic and Administrative Studies*, 6(2), s. 23-38.
- Şimşek, Ş. (2008), *Yönetim ve Organizasyon*, Konya, Adım Ofset Matbaacılık.
- Tanrıverdi, H., Bayram, G. N., ve Alkan, M. (2016), Girişimcilik Eğitiminin Girişimcilik Eğilimi Üzerine Etkisinin İncelenmesi, *Journal of Entrepreneurship & Development/Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 11(1), s. 1-26.

- Tarhan, M., ve Kılıç, F. (2017), Sosyal Bilgiler Eğitiminde Girişimcilik Becerisinin Kazandırılmasına Yönelik Kaynaklar Bibliyografyası, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 17(4), s. 1974-1993.
- Tur-Porcar, A., Roig-Tierno, N., & Llorca Mestre, A. (2018), Factors Affecting Entrepreneurship and Business Sustainability. Sustainability, 10(2), s. 452.
- Turan, G. (2015), Çok Kriterli Karar Verme, Yıldırım, B. F., & Önder, E. (Ed.), *İşletmeciler, Mühendisler ve Yöneticiler için Operasyonel, Yönetimsel ve Stratejik Problemlerin Çözümünde Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri* içinde (s. 15-20). Bursa: Dora Yayınları.
- Wong, J. K., & Li, H. (2008), Application of the analytic hierarchy process (AHP) in multi-criteria analysis of the selection of intelligent building systems. Building and Environment, 43(1), s. 108-125.
- Yılmaz, İ. A., Dursun, B., Pektaş, K., Altay, A. (2012), Üniversite Öğrencilerinin Kariyer Seçimlerinin Demografik Özellikler Açısından İncelenmesi: Pınarhisar MYO Örneği, Electronic Journal of Vocational Colleges.
- Vargas, L. G. (1990), An overview of the analytic hierarchy process and its applications. European journal of operational research, 48(1), s. 2-8.
- Yılmaz, N., Şenol, M. B. (2017), İş Sağlığı Ve Güvenliği Risk Değerlendirme Süreci İçin Bulanık Çok Kriterli Bir Model Ve Uygulaması, Gazi Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi, 32(1), s. 77-87.
- <http://turkeyses.net/wp-content/uploads/2015/05/Türkiye-Mesleki-İtibar-Skalası-Sunumu-Son.pdf> (Erişim tarihi: 20.05.2017)